

Dolina Wapienicy - miejsce czyli pamięć ziemi...

Dolina Wapienicy jest cenna nie tylko ze względu na swoje wyjątkowe walory przyrodnicze, ale i historię człowieka, związanego z nią na przestrzeni dziejów. Na czym polega to fenomenalne znaczenie Doliny Wapienicy na tle całego Beskidu Śląskiego? Wyodrębniona stokami Cubernioka, Szyndzielni, Klimczoka, Trzech Kopców, Stołowa, Przykrej, Kopanego, Wysokiego i Palenicy, Dolina Wapienicy jest w całości przestrzenią przyrodniczą, niezamieszkaną przez człowieka (wyjątek stanowią tu zabudowania w postaci schronisk górskich, budynków nadleśnictwa i pozostałości dawnego osadnictwa pasterskiego na stokach Błatniej).

Nie oznacza to jednak jej neutralności pod względem kulturowym. Miejsce to od najdawniejszych czasów było wykorzystywane przez człowieka do celów kultowych, obronnych, gospodarczych i rekreacyjnych. Analizując zebrany z tego terenu materiał archeologiczny, etymologię nazw topograficznych, relacje pomiędzy graniczącymi z przestrzenią przyrodniczą doliny grupami etnograficznymi, zróżnicowanie etniczne i religijne jej sąsiadów, wreszcie dzieje historyczne całego regionu, można dostrzec, iż przestrzeń ta - poza widocznym gołym okiem bogactwem przyrodniczym - nosi na sobie pamięć zróżnicowanej wewnętrznie kultury, przynależnej nie tylko jednej grupie społecznej, ale ludziom różnych tradycji, wyznań, a biorąc pod uwagę chronologię - różnych epok historycznych, od wczesnego średniowiecza po czasy współczesne.



Potok Żydowski w Dolinie Wapienicy. Fot. Tomasz Kudłacz

Nie jest to wyłącznie obszar wymagający ochrony z racji wartości przyrodniczej, ale i miejsce, w którym łączą się dwa wymiary - przestrzeni i czasu, materii i abstrakcji, przyrody i człowieka jako istoty kulturowej. Z tego powodu Dolina Wapienicy określana jest mianem bioregionu (można by powiedzieć, że pod względem definicyjnym - wzorcowego). Dzieje tej ziemi osnute są nicią tajemnicy. Źródeł pisanych jest niewiele, a te istniejące, dotyczące w większości historii Bielska-Białej, marginalizują znaczenie przestrzeni Doliny Wapienicy.

Wydaje się, iż najcenniejszym źródłem informacji są dziś najstarsi mieszkańcy pobliskich miejscowości, takich jak Jaworze, Wapienica, Kamienica, Brenna. Oni pamiętają jeszcze czasy, gdy ludzie nie izolowali się w swoich posiadłościach, strasząc przechodniów zawieszonymi na płotach tabliczkami z napisem „Uwaga zły pies, a właściciel jeszcze gorszy”. Pamiętają czasy ciężkiej pracy, niedostatku, ale i większej otwartości na świat, na drugiego człowieka, na przyrodę, która była wówczas podstawą życia...

Dagmara Stanosz